info@payamdaily.ir

نخستین روزنامه صبح البرز

پیام آشنا

شماره ۱۸۳۴
یکشنبه / ۱۳ اردیبهشت / ۱۴۰۰
۱۹ رمضان / ۱۴۴۲
02 / May / 2021

صاحب امتیاز: موسسه هنگامان اندیشه زمان
مدیرمسئول: محمود حیدری سردبیر: باهره حیدری
نشانی: کرج، بلوار تعاون، خیابان فرهنگ، جنب کانون کارشناسان رسمی دادگستری
تلفن: ۲۲۵۵۳۲۳۲-۲۲۵۵۳۲۳۳-۰۲۶ فکس: ۲۲۵۵۳۸۳۸
فکس اینترنتی پیام آشنا: ۰۲۱-۸۹۷۶۶۷۲۹
امتیاز در طرح ارزیابی کیفی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی: ۴۲/۴۶
چاپ: کارگر

کافه پیام

برای انعکاس نظرات و گلایه ها و پیشنهادات خود درباره مسائل البرز با پیام آشنا تماس بگیرید

۳۲۵۵۳۸۳۸
۳۲۵۴۱۴۹۵
۰۹۰۱۴۰۴۸۳۳۳

تلنگر

روز ملی خلیج فارس فرصتی برای یادآوری هویت تاریخی مان

دهم اردیبهشت‌ماه تقویم ملی کشورمان بنام خلیج‌فارس گره‌خورده، به تاریخی که برابر با اخراج پرتغالی‌ها از این خطه سرزمین است. بنابراین خوب است که از این فرصت برای چگونگی به تصویر کشیدن هویت ایرانی خلیج‌فارس و از سویی حفظ گنجینه‌های تاریخی آن در خلال آثار ادبی و فرهنگی بهره بگیریم. توجه به خلیج‌فارس در حیطه کتاب از دو منظر می‌تواند مورد بحث باشد: نخست از منظر تاریخی. در این حیطه مورخان و پژوهشگران بسیاری به خلیج‌فارس پرداخته‌اند و می‌توان به این طریق متوجه پیام‌های تاریخی و از سویی هویت ایرانی‌اش شد. در اغلب این آثار به مسائلی همچون حمله پرتغالی‌ها به خلیج‌فارس، آمدن انگلیسی‌ها و از سویی دایر شدن کمپانی هند شرقی پرداخته است؛ اقدامی که هنوز هم جای کار بسیار دارد. البته این تنها یکی از وجوهی است که می‌توان از دریچه‌اش به سراغ خلیج‌فارس رفت، مبحث یا دریچه دیگری که آن هم اهمیت بسیاری دارد خلق آثار ادبی و هنری با این محور است. شاید نویسندگان جوان بپرسند که در ادبیات چطور می‌توان به خلیج‌فارس پرداخت؟ خود من چه در آثار داستانی و چه در نوشته‌های نمایشی‌ام به خلیج‌فارس همواره به‌عنوان موجودی دراماتیک نگاه کرده‌ام. موجودی که در کنار وجوه واقعی مملو از تخیل است و از سویی خاطرات تلخ و شیرین بسیاری در حافظه‌اش درج شده است. جنوبی‌ها ضرب‌المثل مشهوری دارند، اینکه دریا خیلی چیزها به ما می‌دهد، اما هر وقت بخواهد همه را پس می‌گیرد. از همین یک مورد بخوبی می‌توان جایگاه دریا و خلیج‌فارس را در جنوب کشورمان و زندگی ساکنان آن دید و از آن در خلق داستان‌ها و رمان‌های خواندنی بهره گرفت. خلیج‌فارس را در نوشته‌های خودم موجودی دراماتیک می‌دانم چراکه در آن با موجودات افسانه‌ای بسیاری روبه‌رو هستیم. اینها وقتی به ادبیات راه پیدا کنند تلفیق هنرمندانه‌ای از تخیل و واقعیت را پیش روی مخاطبان می‌گذارند: حامل چنین نگاهی درنهایت هویت تاریخی خلیج‌فارس را بیش‌ازپیش مقابل خواننده قرار می‌دهد. با این نگاه می‌توان از ظرفیت‌های ادبی فرهنگ فولکلور برای حفظ حیات فرهنگی، سیاسی و حتی ماهیت جغرافیایی خلیج‌فارس برای آیندگان بهره گرفت. در خلیج (ایران) افزون بر افسانه‌ها با ترانه‌های دریایی بسیاری هم‌مواجه‌هستیم که همه‌ماینها توسط ایرانی‌ها ساخته شده‌اند. نمی‌دانم کشورهای عرب چگونه و با اتکا به چه چیزی درصدد مصادره هویت این خلیج همیشه ایرانی برآمده‌اند! آنقدر ادعای عجیبی است که بیشتر به شوخی می‌ماند. شاید جالب باشد بدانید پرتغالی‌ها بعد از حمله به بوشهر و بندرعباس، آنقدر تحت تأثیر فرهنگمان قرار گرفتند که وقتی به کشور خود بازگشتند ناخواسته به سفیران فرهنگی ایران تبدیل شدند. آنها حتی بسیاری از اسامی ایرانی را با خود به زادگاه‌شان بردند. پرتغال هرگز نتوانست از طریق خلیج‌فارس ایران را تسخیر کند که بخشی از این مسأله به فرهنگ دیرینه و قوی سرزمینمان بازمی‌گردد! البته نباید فراموش کرد که هموطنان خلیج‌فارسی هم همگی بسیار وطن‌دوست بوده‌اند و هنوز هم هستند. رد پای این مسأله حتی در آثار بزرگانی نظیر غلامحسین ساعدی هم دیده می‌شود؛ به آثار او که نگاه کنید خواهید دید ساعدی با اینکه حتی جنوبی نبوده اما چنان مقهور جادوی خلیج‌فارس می‌شود که دست به خلق مجموعه داستان ماندگار «ترس ولرز» می‌زند و برای نخستین مرتبه در ادبیات داستانی‌مان بخشی از این جادو را به تصویر می‌کشد. رول ملی خلیج‌فارس فرصت خوبی است برای یادآوری بخشی از هویت تاریخی‌مان و اینکه با چه راهکارهایی می‌توان درباره تاریخ آن با آیندگان سخن گفت.

احمد آرام
نویسنده، پژوهشگر و مدرس داستان نویسی

از تمام خوانندگان پیام آشنا می خواهیم، یکی از مهم ترین مشکلاتی که در محله ی زندگی خود با آن دست به گریبان هستید برایمان پیامک کنید تا در ستون «پیامک های وارده» با نام تان-در صورت تمایل-منتشر شود.

SMS
۳۰۰۰۴۸۰۲۶۰۲۶۰۲

فال ۲۴ مهر — امروز با حافظ

رفتم به باغ صبحدمی تا چنم گلی
آمد به گوش ناگهم آواز بلبلی
مسکین چو من به عشق گلی گشته مبتلا
و اندر چمن فکنده ز فریاد غلغلی

خواجو — وقت افطار بجز خون جگر خواجو را
تو مپندار که در مشربه جلابی هست
خواجوی کرمانی

فال تقویم — اوقات شرعی فردا

اذان صبح	طلوع آفتاب	اذان ظهر	غروب آفتاب	اذان مغرب
۰۴:۳۹	۰۶:۱۴	۱۳:۰۳	۱۹:۳۵	۲۰:۱۱

برگه

کسی که دارای عزمی راسخ است، جهان را مطابق میل خویش عوض می کند.
گوته

خبر

آنالیز تاثیر گذاری رسانه‌ها در دوران کرونا

عمر بیماری همه‌گیر و قرنطینه خانگی به یکمال و نیم نزدیک می‌شود در این مدت علاوه بر تغییر کسب‌وکارها بسیاری از عادات مردم نیز دستخوش تغییر شده است.

به گزارش پیام آشنا به نقل از دنیای اقتصاد، با کاهش تفریحات بیرون از خانه، بازار تماشای فیلم‌ها و مجموعه‌ها و استفاده از رسانه‌های مجازی به‌صورت چشم‌گیری افزایش یافته است. نمود واضح این استقبال را می‌توان در آمارهای ارائه‌شده از سوی موسسات مختلف به خوبی مشاهده کرد. آخرین نظرسنجی پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات در همین رابطه نشان می‌دهد؛ نزدیک به ۴۰ درصد افراد شرکت‌کننده در نظرسنجی که با عنوان «اوقات فراغت در دوران کرونا» انجام گرفته است، گفته‌اند در قیاس با دوران پیش از کرونا بیشتر برنامه‌های تلویزیونی را مشاهده کرده‌اند. بنا به گفته متولیان این نظرسنجی، جامعه آماری این نظرسنجی را شهروندان ۱۸ سال و بالاتر ساکن در شهر و روستاهای کشور تشکیل داده و تعداد نمونه آن، ۲۱۰۳ نفر بوده است که به‌صورت تصادفی انتخاب شده‌اند اما نکته شایان توجه در این آمارگیری به افزایش فعالیت‌ها در شبکه‌های اجتماعی و مجازی مربوط می‌شود. نظرسنجی «اوقات فراغت در دوران کرونا» نشان می‌دهد ۳۶/۱ درصد پاسخ‌گویان نسبت به قبل از کرونا، بیشتر در شبکه‌های اجتماعی فعالیت می‌کنند. طبق این نظرسنجی تنها ۳/۲۲ درصد افراد گواهلو از کاهش فعالیت میزان فعالیت در شبکه‌های اجتماعی تفاوتی نسبت به قبل نداشته و ۴/۳ درصد افراد نیز گفته‌اند فعالیتشان در این زمینه کاهش داشته است. ۳۳/۸ درصد پاسخ‌گویان نیز در شبکه‌های اجتماعی فعالیت نمی‌کنند. افراد بدون تحصیلات دانشگاهی نسبت به پاسخ‌گویانی که تحصیلات دانشگاهی دارند، بیشتر اعلام کردهاند فعالیتشان در شبکه‌های اجتماعی در قیاس با قبل از شیوع کرونا افزایش یافته است.

ترکیب آماری مخاطبان تلویزیون

به استناد نظرسنجی «اوقات فراغت در دوران کرونا»، ۳۷/۹ درصد افراد پاسخ‌گو گفته‌اند در قیاس با دوران پیش از کرونا بیشتر برنامه‌های تلویزیونی داخلی را مشاهده می‌کنند. میزان تماشای برنامه‌های تلویزیونی ۲۸/۸ درصد پاسخ‌گویان، نسبت به پیش از کرونا تفاوتی نداشته است. ۱۷/۶ درصد افراد نیز در این ایام کمتر برنامه‌های تلویزیون را تماشا کرده‌اند. همچنین ۲۶/۲ درصد پاسخ‌گویان اعلام کردهاند برنامه‌های شبکه‌های داخلی تلویزیونی را نمی‌بینند. افراد بدون تحصیلات دانشگاهی، نسبت به پاسخ‌گویانی که تحصیلات دانشگاهی دارند بیشتر اعلام کردهاند میزان تماشای برنامه‌های تلویزیون برای آنان در قیاس با قبل از شیوع کرونا افزایش یافته است. ساکنان روستاها نیز در قیاس با شهرنشینان، بیشتر برنامه‌های تلویزیون ایران را نسبت به قبل از شیوع کرونا می‌بینند. ۱/ ۴۸ درصد پاسخ‌گویانی که از طریق برنامه‌های تلویزیون اوقات فراغت خود را در دوران کرونا گذراندهاند (۳۵/۴ درصد کل نمونه)، مخاطب فیلم و سریال این رسانه بوده‌اند. ۳۹/۷ درصد این دسته از پاسخ‌گویان (۲۶/۲ درصد کل نمونه) نیز پیگیر اخبار کشور از طریق تلویزیون بوده‌اند. دیگر برنامه‌هایی که این دسته از پاسخ‌گویان مخاطب آن برای سپری کردن اوقات فراغتشان در دوران کرونا بوده‌اند، به‌ترتیب عبارتند از مستند، فیلم و سریال‌های مذهبی، آموزشی و میزگرد و مصاحبه شخصیت‌ها.

زنان نسبت به مردان بیشتر مخاطب فیلم و سریال‌های تلویزیون در دوران کرونا بوده‌اند. جوانان نیز در قیاس با سایر گروه‌های سنی، بیشتر فیلم و سریال‌های تلویزیون را برای پر کردن اوقات فراغت دیده‌اند. پاسخ‌گویی که تحصیلات دانشگاهی دارند، با اختلاف اندکی نسبت به افراد بدون تحصیلات دانشگاهی، برای گذراندن روزهای کرونایی، بیشتر فیلم و سریال‌های صداوسیما را تماشا کرده‌اند. از سوی دیگر، مردان نسبت به زنان بیشتر مخاطب اخبار تلویزیون در روزهای کرونایی بوده‌اند. در بین گروه‌های سنی نیز افراد بالای ۴۵ سال بیشتر اعلام کرده‌اند در این ایام، اخبار تلویزیون را برای پر کردن اوقات فراغت دنبال کردهاند. همچنین پاسخ‌گویان بدون تحصیلات دانشگاهی، نسبت به افرادی که تحصیلات دانشگاهی دارند، بیشتر گفته‌اند در دوران کرونا به تماشای اخبار صداوسیما پرداخته‌اند.

بینندگان شبکه‌های ماهواره‌ای

همچنین براساس نظرسنجی «اوقات فراغت در دوران کرونا»، ۱۰/۴ درصد افراد پاسخ‌گو در دوران کرونا، بیشتر مخاطب برنامه‌های ماهواره‌ای بوده‌اند. این درحالی است که میزان تماشای برنامه‌های ماهواره‌ای ۱۴/۱ درصد پاسخ‌گویان در این ایام، نسبت به قبل تغییری نکرده است. ۲۱/۱ درصد افراد نیز اعلام کرده‌اند نسبت به قبل از شیوع کرونا، کمتر برنامه‌های ماهواره‌ای را می‌بینند. همچنین ۱/۹ درصد پاسخ‌گویان این نظرسنجی بیان کرده‌اند از ماهواره استفاده نمی‌کنند.

۵۱/۳ درصد پاسخ‌گویانی که برای سپری کردن اوقات فراغت خود، برنامه‌های ماهواره‌ای را می‌بینند (۱۳/۷ درصد کل نمونه)، از این رسانه برای تماشای فیلم و سریال استفاده می‌کنند. ۲۹/۴ درصد این دسته از پاسخ‌گویان نیز (۷/۸ درصد کل نمونه)، برای کسب خبر از شبکه‌های ماهواره استفاده می‌کنند. مستند، شوهای موسیقی و برنامه‌های مُد از دیگر برنامه‌های ماهواره‌ای مورد استفاده این پاسخ‌گویان است.

زنان نسبت به مردان بیشتر مخاطب فیلم و سریال‌های پخش‌شده از شبکه‌های ماهواره‌ای هستند. در بین گروه‌های سنی نیز، جوانان در قیاس با سایر گروه‌های سنی، بیشتر از این رسانه فیلم و سریال تماشا کرده‌اند. از سوی دیگر مردها نسبت به زنان بیشتر برنامه‌های خبری ماهواره‌ای را تماشا کرده‌اند. همچنین افراد بالای ۴۵ سال در مقایسه با دیگر گروه‌های سنی، بیشتر از برنامه‌های خبری شبکه‌های ماهواره‌ای برای سپری کردن اوقات فراغت خود در این ایام استفاده کرده‌اند.

موسیقی

طبق این نظرسنجی میزان مصرف موسیقی ۲۱ درصد پاسخ‌گویان نسبت به قبل از ظهور کرونا افزایش یافته است. این در حالی است که ۶ درصد افراد پاسخ‌گو اعلام کرده‌اند نسبت به قبل از شیوع کرونا، کمتر موسیقی گوش می‌دهند. ۳۴/۴ درصد پاسخ‌گویان نیز همانند قبل، وقت برای گوش دادن به موسیقی اختصاص داده‌اند. ۳۴/۳ درصد افراد در این دوران موسیقی گوش نمی‌دهند. جوانان در قیاس با سایر گروه‌های سنی بیشتر اعلام کرده‌اند نسبت به قبل از شیوع کرونا مصرف موسیقی آنها افزایش یافته است. ۲۰/۷ درصد پاسخ‌گویانی که در دوران شیوع کرونا برای گذراندن اوقات فراغت موسیقی گوش داده‌اند (۴۴/۶ درصد کل نمونه)، آهنگ مورد نظر خود را از سایت یا کانال‌های تلگرامی دانلود کرده‌اند. ۹/۱ درصد این دسته پاسخ‌گویان (۶/۱ درصد کل نمونه) نیز از طریق خرید سی‌دی موسیقی مدنظر خود را تهیه کرده‌اند. تنها ۰/۷ درصد این گروه از افراد پاسخ‌گو (۰/۵ درصد کل نمونه) در این ایام موسیقی مدنظر خود را از طریق کنسرت آنلاین گوش داده‌اند.

خبر

نسبت‌های البرزی استاد مطهری

حمیدعسگری

۱۲ اردیبهشت ۱۳۵۸ در تقویم ایران، روزی است که گروه فرقان به هدایت طلبه‌ای جوان به نام «اکبر گودرزی»، آیت الله مرتضی مطهری (شاگرد برجسته امام خمینی و استاد دانشکده الهیات دانشگاه تهران) را ترور کرد. استاد مطهری در ردیف نظریه‌پردازان جریان فکری «حکمت نصدرایی» یا «عقلانیت اسلامی» به شمار می‌رود؛ همان جریانی که «افکنمان فکری و فرهنگی انقلاب اسلامی» نام دارد. هنوز هم با گذشت ۴۲ سال از شهادتش، آثار او محل رجوع و مورد استناد سیاست‌مداران و سیاست‌گذاران فرهنگی و اجتماعی جمهوری اسلامی ایران است. در سال‌های اخیر، تشریح مستند نسبت های البرزی بزرگان فرهنگ و دانش ایران به یکی از دغدغه‌های اصلی صاحب این قلم در عرصه البرزپژوهی تبدیل شده است. بازخورد خوبی هم از نوشتار «نسبت‌های البرزی اوینی» گرفتم. در این مجال با جست و جو در اسناد و منابع مکتوب و بعضاً اطلاعات شفاهی، با نسبت‌های البرزی استاد شهید مطهری آشنا می‌شویم:

۱. «موسه خیریه تعلیماتی و تحقیقات علمی و دینی حسینیه ارشاد» در شهر تهران با نام دکتر علی شریعتی (چهره شناخته شده جریان نواندیشی دینی) گره خورده است اما در واقع بنیانگذار اصلی آن استاد مطهری است. پاسخ سازمان اطلاعات و امنیت حکومت پهلوی (ساواک) به استعلام انجام شده درباره صدور مجوز فعالیت این مرکز در سال ۱۳۴۶ش، بیانگر نقش اصلی استاد مطهری در حسینیه ارشاد است. البته این مرکز دینی و فرهنگی از سال ۱۳۴۴ش فعالیت خود را آغاز کرده بود. جالب آنکه استاد مطهری برای نخستین بار دکتر شریعتی را به حسینیه ارشاد دعوت کرد.

بحث های نوین و روشنفکرانه مطرح شده در حسینیه ارشاد، حساسیت‌ها و انتقادهای روحانیون سنّتی آن روزگار را برانگیخته بود. استاد مطهری تلاش می‌کرد با گفت و گوهای چهره به چهره، این حساسیت ها را کم کند. یکی از آن چهره های منتقد، آیت الله سید حسن طباطبایی قمی بود که از سال ۱۳۴۶ تا ۱۳۵۷ش در وضعیت تبعید و حصر، در شهر کرج به سر می برد. آیت الله طباطبایی قمی هم زمان به شدت مخالف حکومت پهلوی و سخنرانی های شریعتی در حسینیه ارشاد بود. استاد مطهری در سال های تبعید او، به کرج آمد تا آیت الله را روشن کند! او در آن گفت و گو ضمن دفاع از مواضع حسینیه ارشاد و بیان اینکه حسینیه قصد روشنگری نسل جوان و پیراستن اسلام از خرافات را دارد، گفت: «ابتدا علیه فخرالدین حجازی و حالا علیه دکتر شریعتی سخن می گویند. البته او تندروی می کند و به نصایح ما هم گوش نمی دهند!» آیت الله در پاسخ به می گوید: «جامعه شیعی، برخی حساسیت هایی دارد که شما روی این حساسیت ها فاکتست گذاشته اید و باید رعایت برخی مصالح را بکنید.» به نظر می رسد استاد مطهری نتوانست در آن دیدار، مجتهد تبعیدی کرج را مجاب کند و خودش مدر در سال ۱۳۴۹ش از حسینیه ارشاد جدا شد در این میان نقش مخرب و پیچیده ساواک در ایجاد اختلاف لایه به لایه بین مواقفان و مخالفان حسینیه ارشاد را نباید نادیده گرفت. استاد مطهری خیلی هم به آیت الله تبعیدی کرج، خوشبین نبود. در یکی از پس از درگذشت آیت الله سید محمدهادی حسینی میلانی در شهر مشهد ابراز کرده بود.

۲. سندی به دست نیامده که استاد مطهری پیش و پس از کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ برای دیدار و گفت و گو با دکتر محمد مصدق نخست وزیر تبعیدی، به احمدآباد شهرستان نطرآباد آمده باشد اما او در سال‌هایی از زندگی‌اش به جریان مبارزاتی ملی دلبستگی داشت. در یکی از اسناد ساواک هوادار مصدق معرفی شده که گمان می کنم نشانی از اعتقاد استاد به «مطلق مبارزه با حکومت پهلوی» است. در بیوگرافی تنظیم شده ساواک برای استاد مطهری آمده است: «تقریباً شیخی است منزوی قدری هم مشرب مصدقی دارد. و می گفت مصدق، آدم وطن پرستی می باشد و توده‌ای ها ایشان را بالاخره خراب می کنند.» استاد مطهری در نهضت ملی شدن صنعت نفت به سرمقاله های نشریه «اختر امروز» به قلم دکتر سید حسین فاطمی (وزیر امور خارجه اعدامی دولت مصدق)، علاقه‌مند بود و با دقت آنها را مطالعه می کرد و گاهی با دوستانش درباره آنها بحث می کرد.

۳. استاد مطهری بین دانشجویان محبوب بود و از این جهت یا گروهی از دانشجویان دانشکده کشاورزی دانشگاه تهران مستقر در شهر کرج، پیوندهای عاطفی و فکری داشت. در ۱۷ دی ۱۳۵۲ اعضای انجمن اندیشه و هنر دانشکده کشاورزی کرج از مسئولین دانشکده درخواست می کنند استاد مطهری - که در آن سال مدیر گروه فلسفه دانشکده الهیات دانشگاه تهران بود - به عنوان سخنران به کرج دعوت شود. ساواک در واکنش به این دعوت گزارش می کند: «نحوه افکار و تمایلات سیاسی مرتضی مطهری مشخص نمی باشد!» در نهایت با سخنرانی استاد در کرج موافقت می شود اما ساواک دستور می دهد سخنرانی او را ضبط کنند.

۴. استاد مطهری در سال های پیش از پیروزی انقلاب اسلامی برای شرکت در آیین آغاز فعالیت مسجد قربنی هاشم به شهر نطرآباد کرج آمد. او را آیت الله شهید محمد صدوقی و آیت الله سید هاشم رسولی محلاتی همراهی می کردند. مردم نطرآباد به میمنت حضور استاد و افتتاح مسجد گاوی را پیش پای او و روحانیون دعوت شده قربانی کردند! از دیگر پیوندهای استاد مطهری با شهر نطرآباد می توان به توصیه او به مرحوم سید محمدعلی شهیدی محلاتی جهت حضور تبلیغی در این شهر با «عنوان امام جماعت مسجد غدیریه» در سال ۱۳۵۶ش اشاره کرد. شهیدی محلاتی در ماه‌های منتهی به پیروزی انقلاب اسلامی، به دلیل فعالیت‌های سیاسی علیه حکومت پهلوی دستگیر و به ساواک کرج منتقل شد.

۵. استاد مطهری به جهت نوع نگاه به تبلیغات دینی و مبارزات سیاسی، پیوندهای عمیقی با آیت الله سید محمود طالقانی داشت. آیت الله طالقانی گرچه چهار ماه پس از شهادت استاد، در گذشت اما در آیین بزرگداشت استاد در حسینیه ارشاد سخنرانی کرد و راه و اندیشه او را گرامی داشت. فرازهایی از ارتباط مذهبی و سیاسی استاد مطهری و آیت الله طالقانی به روایت استاد ساواک را ملاحظه کنید:

- حضور هر دو در جلسات مذهبی جبهه ملی ایران شعبه تهران در ۲۷ آبان ۱۳۳۹ و سخنرانی استاد مطهری در این جلسه با عنوان امر به معروف و نهی از منکر؛
- ارسال دعوت نامه جامعه اسلامی مهندسین در ۲۴ دی ۱۳۳۹ به استاد مطهری و آیت الله طالقانی با امضای مهندس مهدی بازرگان و مهندس مصطفی کتیرایی جهت حضور آن دو در مراسم مذهبی برنامه ریزی شده در مسجد حاج حسن (تهران)؛
- حضور هر دو در آیین سوگواری ماه محرم در سال ۱۳۴۲ش که در کانون اسلامی مهندسین برگزار شد. در این مراسم، سخنرانان از جمله استاد مطهری به تشریح وجه انقلابی و ظلم ستیزانه قیام حسینی پرداختند.
- تماس آیت الله طالقانی با استاد مطهری جهت هماهنگی سخنران نماز عید فطر سال ۱۳۴۶ش در حسینیه ارشاد؛
- دوره‌همی سیاسی مشترک آیت‌الله طالقانی، استاد مطهری، آیت الله حسین علی منتظری و چند روحانی دیگر در سال ۱۳۴۷ش در منزل حاج شیخ حسین کاشانی؛
- سخنرانی استاد مطهری در مسجد جوادالائمه تهران در ۸ فروردین ۱۳۴۸. در آن جمع سید نفره آیت الله طالقانی هم حضور داشت؛
- حضور هر دو در مراسم شب چهلم در گذشت حاج مهدی شالچیان در ۲۷ اردیبهشت ۱۳۴۸ که حتی این مراسم ختم هم مورد رصد مأموران ساواک قرار گرفت؛
- جلسه هفتگی عده‌ای از روحانیون در ۵ آذر ۱۳۴۸ در قلهک تهران در منزل آیت الله اکبر هاشمی رفسنجانی و حضور آیت‌الله طالقانی و استاد مطهری در این جلسه مشورتی با موضوع عمق بخشی به تبلیغات دینی و آگاهی بخشی سیاسی؛
- مشارکت آیت‌الله طالقانی و استاد مطهری در جمع آوری پول برای حمایت مالی از سازمان الفتح فلسطین در سال ۱۳۴۶ش؛
- اقامه نماز جماعت توسط استاد مطهری در برخی موقع به جای آیت الله طالقانی در مسجد هدایت تهران در سال ۱۳۴۳ش و حساسیت ساواک به این موضوع؛
- حضور هر دو در مراسم ختم مادر شهید دکتر محمدجواد باهنر در مسجدالمومنین شهر تهران در ۱۳ آبان ۱۳۵۶ که این مراسم هم حساسیت ساواک را برانگیخت.

۶. در سال ۱۳۳۷ش با برنامه‌ریزی انجمن اسلامی مهندسین، استاد شهید مطهری به همراه جمعی از نیروهای ملی و مذهبی مخالف حکومت پهلوی همانند آیت الله طالقانی، شهید محمدعلی رجایی، سید هادی خسروشاهی، مهندس مهدی بازرگان و دکتر یدالله سحابی و... جهت اقامه نماز عید فطر به گلشهر کرج آمدند. تعدادی تصاویر دینی از این تجمع بر جای مانده است.

۷. گروه فرقان تشکّلی سیاسی و مذهبی بود که در سال ۱۳۵۶ش به وسیله طلبه ای ۲۱ ساله به نام «اکبر گودرزی» با تأثیرپذیری از تفسیر چپ گرایانه (مارکسیستی) از قرآن و آموزه‌های دینی تشکیل شد. همین گروه در ۱۲ اردیبهشت ۱۳۵۸ استاد مطهری را به جهت نقدهایش در کتاب «هلل گرایش به مادیگری» ترور کرد. بزرگ ترین معغیبگاه گروه فرقان در شهر کرج قرار داشت که در ۵ آبان ۱۳۵۸ کشف و متلاشی گردید. خبر این عملیات، تیتر اول روزنامه کیهان شد. گودرزی و اندک پیروانش هم پس از یک درگیری مسلحانه در ۱۸ دی ۱۳۵۸ در تهران دستگیر و در ۳ خرداد ۱۳۵۹ اعدام شدند.

منابع: استاد شهید به روایت اسناد، مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۱۳۷۸؛ - حسین عسگری، بیداری دشت کهن، انتشارات سوره مهر، ۱۳۹۷؛ - حمید کرمی پور، انقلاب اسلامی در کرج، مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۱۳۹۱؛ - سید محمدحسین میرابوالقاسمی، طالقانی فریادی در سکوت، ۲ ج، شرکت سهامی انتشار، ۱۳۸۷؛ - یاران امام به روایت اسناد ساواک، آیت الله سید محمود طالقانی، ۳ ج، مرکز بررسی اسناد تاریخی وزارت اطلاعات، ۱۳۸۲.

نویسنده والبرز پژوه

بریده جراید

شعر خیام سرشار از چرایی است

ایبنا- سومین جلسه از سلسله نشست‌های «از هفت شهر عشق تا هزار وادی اندیشه» به میزبانی حامد مهراد، دانشجوی دکتری ادبیات فارسی از دانشگاه فردوسی مشهد، به‌عنوان دبیر جلسه، برگزار شد. پس از پرداختن به عطار در دو نشست قبلی، در این نشست به خیام، این نابغه علم و ادب پرداخته شد.

در اولین بخش برنامه، حسن دلبری از دانشگاه حکیم سبزواری ذیل موضوع دلبری، جشنواره تناقض‌ها را به ارائه مطالب خود پرداخت. دلبری، دانش آموخته دکتری زبان و ادبیات فارسی از دانشگاه فردوسی مشهد هستند و از ایشان بیش از ۳۰ مقاله ی علمی در نشریات داخلی و بین المللی به چاپ رسیده است؛ در کنار این افتخارات به سرودن شعر نیز مشغول هستند و کتاب‌هایی را هم روانه ی بازار کرده‌اند.

اولین اصل این بخش از برنامه که ارائه دلبری هم بر آن استوار بود، این است که خیام شاعر، همان خیامی‌ست که منجم است و ریاضی می‌داند. در تاریخ گمانه‌زنی‌هایی وجود دارد که خیامی که شعر می‌گفت با خیام ریاضیدان یکی نبوده! اما پیش فرض اول این نشست نسبت تمامی این علوم به یک انسان است.

پیش‌فرض دوم درباره خیام، پذیرش این نکته است کسانی که با خیام مخالفت کردند و حتی تا مرز الحاد او پیش رفتند، تمامی آثار خیام را مطالعه نکرده‌اند. به قول دکتر غلامحسین ابراهیمی دینانی، کسانی که از روی شعر خیام او را قضاوت کرده‌اند باید فلسفه خیام را هم بخوانند. یعنی به جای تمرکز بر یک بخش از ساحت وجودی این شخصیت، باید این شاعر نامی و ریاضیدان برجسته را به‌صورت مجموعه‌ای از استعدادها و نظراتی که دارد، دید.

در مشرق زمین متلاشه تنها به بعد ادبی خیام پرداخته شده است اما، غربی‌ها خوب می‌دانند که خیام همان قدر که در عرصه ادبیات ارزشمند است، در زمینه ریاضی و نجوم و سایر علوم هم تبحر دارد. آخرین پیش فرض این قسمت از برنامه این بود که شعر خیام سرشار از چرایی است اما ما در آن به دنبال «زیرا» و «پاسخ» می‌گردیم. پاسخ‌های خیام را باید در حل معادلات جستجوگو کرد نه در ادبیات او.

درباره جشنواره تناقض بودن خیام، همین بس که در دورانی که حلاج‌ها به دار آویخته شدند، خیام توانست با زیرکی زنده بماند. یعنی بیشتر از مرگ خیام، زنده ماندن او باعث تعجب می‌شود و هنر و زیرکی او را می‌رساند. در این دوره که انواع اعتقادات مذهبی رواج داشت، خیام باید به طور مداوم پاسخگوی صاحبان قدرت و یا بزرگان دینی می‌بود و از منظور اصلی خود پرده برمی‌داشت.

در نهایت و با جمع‌بندی مطالب گفته شده، به زعم دکتر دلبری نمی‌توان خیام را ملحد نامید و قضاوت نابجا درباره‌ی او، به نداشتن نگاه جامع به خیام باز می‌گردد. پس از پایان این بخش از برنامه، دکتر فاطمه ماهوان از دانشگاه فردوسی مشهد به بیان مطالب خود پرداخت. دکتر فاطمه ماهوان، دانشیار گروه زبان و ادبیان فارسی دانشگاه فردوسی مشهد است و با انتخاب موضوع نگاره‌های رباعیات خیام از تصویر شرقی تا تفسیر غربی، نظرات خود در مورد خیام را بیان کرد. تخصص دکتر ماهوان، ادبیات و نگارگری و ادبیات حماسی است و کتاب‌هایی در این زمینه‌ی کاری نیز نوشته‌اند.

در ابتدا به ویژگی خاص رباعیات خیام نسبت به سایرین پرداخته شد. تصویرگری رباعیات خیام، هم در بین هنرمندان شرقی و هم در میان غربی‌ها مرسوم بود و می‌توان رباعیات خیام را از این منظر خاص دانست که تقریبا به هیچ اثری تا این حد در هر غرب پرداخته نشده است. نکته قابل توجه این است که در غرب بیشتر از ایران آثار مصور از رباعیات خیام وجود دارد و اساسا در ایران تصاویر زیادی از رباعیات یافت نمی‌شود.

در این بخش از نشست، ضمن مقایسه‌ی آثار هنری برخواسته از رباعیات در شرق و غرب به بیان تفاوت‌های این آثار نیز پرداخته شد و در ادامه به این پرسش کلیدی پاسخ داده شد که چرا رباعیات خیام در مقایسه با آثار دیگر کمتر به تصویر درآمده است. به گفته ماهوان، در قرن معاصر حسن تجویدی را می‌توان نگارگر صاحب عنوانی دانست که به مصور کردن رباعیات خیام پرداخته است و قبل از او تنها دو اثر در این باره یافت می‌شود که در یکی از آن‌ها هم بیشتر از پرداختن به تمام رباعیات خیام، پرداختن به رباعیاتی با مضمون عشق مشاهده می‌شود.

به عقیده ماهوان دلیل کمتر پرداخته شدن به رباعیات، می‌تواند کوتاهی این قالب شعری باشد و شاید علاقه ایرانیان به تصویرگری مثنوی و غزل به همین علت است. در آثار استاد تجویدی مفاهیمی همچون عالم مادی و مجرد در یک قاب، تقابل دیانت و دنیا و موتیف عاشق و معشوق به تصویر کشیده شده است.

مورد دیگری که استاد تجویدی به آن اهمیت داده است، تصویر زن در رباعیات است و تقریبا در همه آثار او می‌توان شمایلی از یک زن را مشاهده کرد. ماهوان با بیدر نهایت می‌توان این نکته را ذکر کرد که آثار استادن این نکته ادامه داد: تجویدی به جای تفسیر رباعیات خیام به تصویر آن پرداخته است و ظاهر شعر را روایت می‌کند و نگاره‌های او را عوام می‌فهمند و خواص نمی پسندند.

به گفته ماهوان در غرب اوضاع به گونه دیگری است، بیش از ۱۳۰ هنرمند غربی به تصویرگری رباعیات پرداخته‌اند و این متون را مصور کردند. دید غربی‌ها به این رباعیات تفسیری و بیانگر مفهوم شعر است. علاوه بر پرداختن به مفهوم یک رباعی، هنرمندان غربی سعی در استفاده از المان‌های ایرانی و اسطورهای یونانی در آثار خود داشتند.

در جمع‌بندی این بخش می‌توان گفت که آثار شرقی با بهره‌گیری از روح رنگ‌ها به ویژگی دم غنیمتی شعر خیام پرداخته‌اند و آثار غربی که به‌صورت تفسیری شعر خیام بودند وجه عدم و نیستی و جهان رو به زوال را روایت می‌کنند.